

Sygn. akt III Cz 1312/18

POSTANOWIENIE

Dnia 9 października 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący-Sędzia: SSO Andrzej Dyrda

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2018 r. w Gliwicach na posiedzeniu niejawnym sprawy z powództwa R. M. (1) i R. M. (2)

przeciwko pozwanemu T. K.

o stwierdzenie nieważności umowy

na skutek zażalenia powodów

od postanowienia Sądu Rejonowego w Rybniku

z dnia 18 czerwca 2018 r., sygn. akt II C 580/18

postanawia:

- 1. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że częściowo zwolnić powodów od obowiązku uiszczenia opłaty od pozwu do kwoty 3.000 zł (trzech tysięcy złotych 00/100);**
- 2. oddalić wniosek w pozostałym zakresie.**

SSO Andrzej Dyrda

Sygn. akt III Cz 1312/18

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Rybniku postanowieniem z dnia 18 czerwca 2018r. oddalił wniosek powodów R. M. (1) i R. M. (2) o zwolnienie od kosztów sądowych.

Uzasadniając rozstrzygnięcie, powołując się na treść art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Sąd, po analizie oświadczenia majątkowego powoda uznał, że powodowie nie wykazali, by ich sytuacja materialna pozwalała na zakwalifikowanie ich jako osób ubogich, a zatem, że poniesienie przez nich kosztów sądowych doprowadzi do uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.

Zażalenie na to postanowienie wnieśli powodowie zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 102 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez uznanie, że powodowie są w stanie ponieść koszty sądowe bez uszczerbku dla własnego utrzymania, podczas gdy obecna sytuacja majątkowa i zarobkowa jest tego typu, że uzasadnia przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W doktrynie i orzecznictwie powszechnie akceptowana jest zasada odpłatności wymiaru sprawiedliwości, natomiast możliwość zwolnienia od kosztów sądowych ma istotne znaczenie dla zapewnienia stronom dostępu do sądu dla realizacji ochrony ich praw. Prawo do zwolnienia od kosztów, jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny, nie jest jednak nieograniczone, a jego celem nie jest zapewnienie idealnej (wedle oceny zainteresowanego) dostępności wymiaru

sprawiedliwości zawsze i w każdej sprawie (porównaj: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 września 2004r.; P 4/2004, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 16 czerwca 2008r.).

Również w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (porównaj wyrok z dnia 26 lipca 2005r. Sprawa 39199/98 P. i (...) przeciwko Polsce), wymóg uiszczenia opłat i wydatków nie jest ograniczeniem prawa do sądu z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej protokołem nr 2; Dz. U. 1993 r. Nr 61 poz. 284 ze zm. Trybunał wskazał, że odpłatność postępowania sądowego, ze swej istoty nie narusza podstawowych praw jednostki, w tym prawa dostępu do sądu, natomiast ustanawiane „bariery finansowe” muszą uwzględniać równowagę (rozsądny związek proporcjonalności) między interesem państwa w pobieraniu opłat sądowych a interesem strony w dochodzeniu roszczeń (obrony praw) w postępowaniu sądowym. Istotnym jest zapewnienie jedynie mechanizmu, pozwalającego na właściwą ocenę sytuacji majątkowej strony, która obowiązuje w polskim systemie prawnym.

Powyższe tezy nie zostały zakwestionowane ani w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 20 stycznia 2009r. ((...)), w którym, Trybunał zakwestionował hipotetyczność przyjętych przez Sąd krajowy dochodów osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów Sądowych dla ustalenia jej możliwości majątkowych i zarobkowych, a nie interes państwa w pobieraniu opłat sądowych, ani też w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 26 lipca 2005r. ((...)) w którym wskazano, że wysokość opłat sądowych oceniona w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy, włącznie z możliwością ich uiszczenia przez skarżącego.

Ocena proporcjonalności ograniczenia prawa dostępu do sądu przez wysokość kosztów sądowych nie może być dokonana *in abstracto*, ale wymaga starannej oceny w świetle okoliczności danej sprawy, w szczególności możliwości finansowych skarżącego oraz etapu postępowania. Ocena ta wymaga również uwzględnienia, iż prawo do sądu spełnia kluczową rolę w demokratycznym społeczeństwie i nie może być iluzoryczne czy teoretyczne, ale praktyczne i skuteczne.

Zagadnienie zwolnienia od kosztów sądowych uregulowane jest w art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 623, dalej KswscU), zgodnie z którym zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, która złożyła oświadczenie, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Ocenie Sądu podlega zatem czy istotnie okoliczności przedstawione przez stronę pozwalają na udzielenie jej zwolnienia od kosztów sądowych.

Zgodnie z poglądem utrwalonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego, strona przygotowująca się do procesu sądowego, powinna się odpowiednio przygotować do procesu pod względem finansowym przez zabezpieczenie niezbędnych środków na pokrycie kosztów sądowych, a to między innymi poprzez poczynienie oszczędności i ograniczenie innych wydatków (porównaj: orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 1980 r., I CZ 99/80; z dnia 24 września 1984 r., II CZ 104/84.; oraz z dnia 14 października 1983 r., I CZ 151/83). Dopiero gdy tak poczynione starania nie przynoszą rezultatu, stronie przysługuje prawo wystąpienia do sądu z wnioskiem o zwolnienie z kosztów postępowania sądowego.

W identycznym tonie wypowiedział się także Sąd Apelacyjny w Katowicach, który wskazał, że zwolnienie od kosztów sądowych winno być udzielane wyjątkowo, w szczególnie uzasadnionych okolicznościach, osobom nie mającym jakichkolwiek możliwości opłacania tych kosztów (postanowienie z dnia 14 stycznia 2013r., III AUz 365/12).

Warto również odnotować, że także a bieżącym orzecznictwie, Sąd Najwyższy również podkreśla wyjątkowy charakter tej instytucji. W postanowieniu z dnia 13 lutego 2015 r. (II CZ 96/14), wskazał, że zwolnienie od konieczności ponoszenia opłat sądowych powinno zostać stosowane wobec osób, które biorąc pod uwagę przeciętny poziom uzyskiwanych dochodów i posiadanego majątku nie mogą ponosić tych opłat bez uszczerbku dla siebie i rodziny. W sytuacji, gdy uzyskiwane dochody oraz posiadany majątek pozwalają na ponoszenie tych opłat, zwolnienie nie powinno być orzekane.

Nie można także pominąć, że doktryna i orzecznictwo, przyjęło również prymat kosztów sądowych nad wszelkimi wydatkami i zobowiązaniami konsumpcyjnymi.

Rozpoznanie wniosku o zwolnienie od kosztów musi uwzględniać także prawo strony do wszczęcia postępowania sądowego wyrażone w art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167, załącznik), art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej protokołem nr 2 (Dz. U. 1993 r. Nr 61 poz. 284 z późniejszymi zmianami), jak również w art. 45 Konstytucji RP. Prawo to zasadniczo może podlegać pewnym ograniczeniom, w tym poprzez nałożenie na stronę kosztów sądowych. Powyższa dyrektywa winna być jednak zawsze brana pod uwagę przy rozpoznaniu wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych, ostateczna ocena zawsze musi być dostosowana do okoliczności konkretnej sprawy.

Z oświadczeń majątkowych powodów (k. 10 – 14) wynika, że posiadają mieszkanie własnościowe o wartości 130.000 zł oraz samochód osobowy marki S. (...), rok produkcji 2010. Powódka R. M. (1) osiąga roczny dochód w łącznej kwocie 38.500 zł, natomiast powód R. M. (2) w kwocie 12.000 zł. Nadto uzyskują zasiłek rodzinny w kwocie 409 zł miesięcznie. Łączny (roczny) dochód powodów wynosi więc 55.408 zł miesięcznie.

Miesięczne wydatki powodów kształtują się natomiast następująco: kredyt hipoteczny – 1.349 zł miesięcznie, czynsz najmu 1.300 zł miesięcznie, kredyt gotówkowy 660 zł miesięcznie, media – 550 zł miesięcznie oraz wyżywienie – 700 zł miesięcznie. Łącznie zatem wskazane przez nich wydatki obejmują kwotę 4.559 zł, co w skali roku daje kwotę 54.708 zł.

Różnica pomiędzy uzyskiwanymi dochodami a wydatkami wynosi zatem 700 zł (w skali roku). Ustalona natomiast opłata od pozwu wynosi 3.375 zł, co w ocenie Sadu Okręgowego czyniło uzasadnionym zwolnienie ich od obowiązku uiszczenia opłaty od pozwu do kwoty 3.000 zł, zobowiązując ich do poniesienia tych kosztów w kwocie 375 zł.

Wobec powyższego należało orzec jak w sentencji w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c.

SSO Andrzej Dyrda